

Kristofer Mur

SVETA PLAVA

KOMEDIJA DEL ARTE

Prevela
Dijana Radinović

■ Laguna ■

Prvi deo

SVETA PLAVA

Uvek se osećam kao putnik, da idem negde,
ka nekom odredištu. Ako pomislim da to
odredište zapravo ne postoji, to je onda
sasvim razumno i po svojoj prilici tačno.
– VINCENT VAN GOG, 22. JUL 1888.

Pa, rizikovao sam život zarad svog rada,
i tako izgubio pola razuma.
– VINCENT VAN GOG, 23. JUL 1890.

Predigra u plavom

Ovo je priča o plavoj boji. Možda će vrdati i vrludati, kriti se i obmanjivati, povesti vas stazama ljubavi, istorije i inspiracije, ali je uvek o plavoj.

Kad kažete *plavo*, kad pomislite na plavu, otkud znate da govorite o istoj plavoj kao i ostali?

Plava se ne da uhvatiti.

Plava je nebo, more, božje oko, đavolja kandža, rođenje, davljenje, Bogorodičin plašt, majmunovo dupe. Plava je leptir, ptica, mastan vic, najtužnija pesma, najvedriji dan.

Ovo je priča o plavoj boji i u njoj nema ničeg istinitog. Plava je lepota, a ne istina. „Prava plava“ je varka, rima. Sad je vidiš, sad je ne vidiš. Plava je skroz neuhvatljiva boja.

Čak je i zatvorenoplava otvorena.

Plava je slava i moć, talas, čestica, vibracija, rezonanca, duh, strast, uspomena, taština, metafora, san.

Plava je poređenje.

Plava je kao žena.

Prvo poglavlje

ŽITNO POLJE S VRANAMA

Over, Francuska, jul 1890.

NA DAN KAD ĆE GA UBITI, VINSENT VAN GOG SREO JE jednu Ciganku na kaldrmi pred gostionicom u kojoj je upravo ručao.

– Velik ti šešir – reče Ciganka.

Vinsent zastade i skinu štafelaj s ramena. Naherio je žuti slameni šešir. Zaista je bio velik.

– Jeste, madam – kaza. – Štiti me da mi sunce ne bije u oči dok radim.

Ciganka, koja je bila stara i istrošena, ali ipak mlađa i manje istrošena nego što je izigravala – pošto niko ne daje ni santim krepkim, čilim prosjacima – začkilji smeđim okom ka nebu iznad doline reke Oaza gde su olujni oblaci ključali nad krovovima Pontoaza pokrivenih crepom, pa pljunu slikaru pod noge.

– Nema sunca, Holanđanine. Pašće kiša.

– Pa onda će mi oči zaštititi od kiše. – Vinsent je pomno zagledao Cigankinu maramu, žute boje i opervaženu izvezenim zelenim lozicama. Marama i suknje, svaka drugačije boje, rasipale su se u dronjavu dugu što se gubila u dnu njenih nogu pod slojem prašine. Možda bi trebalo da je naslika. Kao one Mileove seljanke, samo jarkijih boja. Da postavi figuru spram polja.

– Mesje Vinsente! – začu se devojački glas. – Bolje da stignete do slike pre nego što udari oluja. – Adelina Ravu, gostioničareva ćerka, stajala je na pragu gostionice držeći metlu ne da pomete, već da otera napadne Cigane. Imala je trinaest godina i plavu kosu, i premda će izrasti u pravu lepoticu, sad je bila čudesno, srceparajuće obična. Otkako je došao ovamo u maju, Vinsent je naslikao tri njena portreta, a ona je za sve to vreme koketovala s njim onako nespretno, trapavo kao mače što udara klupko dok ne sazna da kandžama zapravo može da pusti krv. Samo je vežbala, da siromašni, izmučeni slikar s jednim uvom slučajno ne postane naprasno popularan među devojkama.

Vinsent se nasmešio, klimnuo glavom Adelini, uzeo štafelaj i platno, zašao za ugao, na suprotnu stranu od reke. Ciganka mu se pridružila dok se on s mukom uspinjao kraj obzidanih bašta, idući uz brdo, ka šumama i poljima iznad sela.

– Izvini, stara majko, ali nemam ni sua da ti dam – reče on Ciganki.

– Uzeću ti šešir – reče Ciganka. – A ti možeš da se vratiš u sobu, da se skloniš od oluje, i naslikaš vazu sa cvećem.

– A šta ću ja dobiti ako ti dam šešir? Hoćeš li mi proreći budućnost?

– Nisam ja takva Ciganka – reče ona.

– A hoćeš li da mi poziraš za sliku ako ti ga dam?

– Nisam ni takva Ciganka.

Vinsent zastade u dnu stepenica usečenih u brdo.

– A kakva si to onda Ciganka? – upita je.

– Ona kojoj treba veliki žuti šešir – odvrati ona i zakikota se otkrivši sva tri zuba.

Vinsent se nasmeja na samu pomisao da neko želi nešto što on ima. Skinuo je šešir i pružio ga starici. Sutra će na pijaci kupiti drugi. Teo mu je u poslednjem pismu poslao i pedeset franaka, i ostalo mu je još malo od tog novca. Želeo je – ne, morao je da slika olujne oblake pre nego što izruče svoje breme.

Ciganka osmotri šešir, izvuče iz slame vlat Vinsentove riđe kose i tutnu je u suknje. Natukla je šešir preko marama i zauzela pozu najednom ispravivši grbava leđa.

– Lepo, a? – upita ga.

– Možda koji cvet za trakom – reče Vinsent misleći samo na boju. – Ili plava vrpca.

Ciganka se nasmeši. Eno, sad se ukaza i četvrti zub tamo gde ga maločas nije bilo.

– *Au revoir*, madam. – Uzeo je platno i pošao uz stepenice. – Moram da slikam dok još mogu. Samo to još imam.

– Šešir ti ne vraćam.

– Idi s bogom, stara majko.

– A šta ti se desilo s uvom, Holandanine? Neka žena ti ga odgrizla?

– Tako nekako – odvrati Vinsent. – Već se popeo uz prvi od tri niza stepenica.

– Uvo joj neće biti dovoljno. Vrati se u sobu i naslikaj danas vazu sa cvećem.

– Mislio sam da ne predviđaš budućnost.

– Nisam rekla da je ne vidim – reče Ciganka. – Samo je ne proričem.

POSTAVIO JE ŠTAFELAJ NA MESTU GDE SE UTABANA STAZA račvala na tri kraka. Pred njim su se pružala tri žitna polja, a iza njih polje kukuruza. Slika je bila skoro gotova – zlatno žito pod besnim modro-crnim nebom po kom se kovitlaju olujni oblaci. Umočio je četkicu u koštani pigment i na sredini slike naslikao jato vrana kako u izvrnutom levku uzleće ka desnom uglu platna. Čisto zbog pogleda, da slika ne bi bila samo boja na platnu, mada su mnogi u Parizu već počeli da tvrde kako su sve slike jedino boje i ništa više.

Naslikao je i poslednju vranu, tek četiri poteza četkicom da nagovesti krila, pa se odmakao. Bilo je tu, naravno, i pravih vrana, ne samo onih zgodnih za kompoziciju. Ono malo što je video sletelo je na polje da se zakloni od oluje kao i radnici u polju, koji su svi već potražili zaklon otkako je Vinsent počeo da slika.

– *Slikaj samo ono što vidiš* – opomenuo ga je njegov idol Mile.

– *Mašta je teret slikaru* – kazao mu je Ogist Renoar. – *Slikari su zanatlije, a ne pripovedači. Slikaj ono što vidiš.*

Ah, ali ono što mu nisu rekli, ono na šta ga nisu upozorili, bilo je šta sve možeš da vidiš.

Iza njega se začu šuškanje, ali to nije bilo komešanje stabljika kukuruza na vetru. Vinsent se osvrnu i ugleda iskrijenog čovečuljka kako izlazi iz kukuruza.

Bojar.

Vinsent ostade bez daha i strese se osećajući kako mu svaki mišić titra, telo ga je odalo, reagovalo je na pojavu čovečuljka kao što bi izlečeni zavisnik uzdrhtao od žudnje kad bi ponovo ugledao drogu što ga je odvela u propast.

– Pobegao si iz Sen Remija – reče Bojar. Naglasak mu je bio čudan, neprepoznatljiv, pod uticajem desetine jezika loše govorenih. Bio je trbušast i oborenih ramena, a ruke i noge bile su mu pretanke u odnosu na telo. Poštapajući se u hod u kretao se kao sakati pauk. Lice mu je bilo široko, pljosnato i smeđe; čelo istureneno kao da mu sitne crne očice štiti od kiše. Nos mu je bio baburast, a nozdrve raširene, pa je podsećao Vinsenta na one šintoističke demone sa japanskih crteža koje je njegov brat prodavao. Nosio je polucilindar, kožni prsluk i poderanu lanenu košulju i pantalone.

– Bio sam bolestan – kaza Vinsent. – Nisam pobegao. Doktor Gaše me ovde leči.

– Duguješ mi sliku. Pobegao si i odneo i moju sliku.

– Nisi mi potreban. Teo mi je baš juče poslao dve tube limun-žute.

– Sliku, Holandanine, ili nema više plave.

– Spalio sam je. Spalio sam sliku. Ne želim plavu.

Vetar obori Vinsentovu sliku sa štafelaja. Pala je naličjem na travu između brazda od točkova na putu. Vinsent se sagnu da je podigne, a kad se ponovo okrenuo, video je da Bojar drži mali revolver.

– Nisi je spalio, Holandanine. A sad mi lepo reci gde je slika ili ću te upucati i sam je naći.

– Crkva – reče Vinsent. – U mojoj sobi u gostionici ima slika crkve. I sam možeš da vidiš – crkva u stvarnosti nije plava, ali ja sam je takvu naslikao. Hteo sam da se obratim Bogu.

– Lažeš! Bio sam u gostionici i video tvoju crkvu. Na toj slici nema plave.

Prva krupna kap kiše pade čovečuljku na šešir, a kad je pogledao ka nebu, Vinsent dogradi četkicu i crnilom poprskava Bojara po licu. Bojarov pištolj opali i izbi Vinsentu vazduh.

On se uhvati za grudi i vide kako Bojar baca pištolj iz ruke i beži u kukuruz kukajući: „Ne! Ne! Ne! Ne!“

Vinsent ostavi s sliku i štafelaj, uze samo jednu, zgnječenju tubu iz kutije s bojama i tutnu je u džep, pa se držeći se za grudi odvuče putem duž brežuljka iznad grada do kuće doktora Gašea, udaljene gotovo dva kilometra. Pao je kad je otvorio gvozdenu kapiju u dnu kamenih stepenica što su vodile kroz terasastu baštu, s mukom se pridigao pa počeo da se uspinje stepenik po stepenik, zastajući posle svakog da se nasloni na hladan vapnenac i dođe do daha pre nego što nastavi. Na ulaznim vratima mučio se sa rezom, a kad je madam Gaše otvorila vrata, on joj pade u naručje.

– Pa vi krvarite! – zaprepasti se madam Gaše.

Vinsent pogleda u svoje crvene ruke. Zapravo grimizne, ne crvene. Trunka smeđe i ljubičaste. Nije postojalo dovoljno reči za boje. Boje su morale da se oslobode stega reči.

– Grimizna, čini mi se – reče Vinsent. – Ovo je moje delo. Moje.

VINSENT SE TRŽE IZ SNA SOPĆUĆI DA DOĐE DO DAHA. TU JE bio Teo. Došao je prvim vozom iz Pariza, čim je primio poruku od doktora Gašea.

– Smiri se, Vinsente – reče mu Teo na holandskom. – Čemu ovo? Čemu ovo, brate? Mislio sam da ti je bolje.

– Plava! – Vinsent ščepa brata za ruku. – Teo, moraš da je sakriješ! Onu plavu koju sam ti poslao iz Sen Remija, onu tamnu. Sakrij je. Ne reci nikom da je imaš! Čuvaj je od njega. Od čovečuljka.

– Nju? Sliku? – Teo zatrepta da odagna suze iz očiju. Siroti, ludi, blistavi Vinsent. Nikad neće pronaći utehu. Nikada.

– Teo, ne smeš nikom da je pokažeš. – Vinsent se zgrči od bola, pa se pridiže u krevetu i sede.

– Vinsente, sve tvoje slike biće prikazane. Naravno da će ih prikazati.

Vinsent pade na jastuk i zakašlja se. Bio je to vlažan, škripav kašalj. On zagreba po pantalonama.

– Daj je. Molim te daj je. Tubu plave.

Teo ugleda zgnječenu limenu tubu boje na stočiću kraj postelje i spusti je Vinsentu na dlan.

– Evo. Jesi li to tražio?

Vinsent uze tubu i iscedi na prst i poslednju trunku ultramarin-plave.

– Vinsente... – Teo pokuša da uhvati brata za ruku, ali ovaj je izmače i razmaza plavu boju po belim zavojima oko grudi, pa opet pade na jastuke i ispusti dug, hripav izdah.

– Ovako želim da odem – šapatom reče Vinsent. I umre.

Međuihra u plavom br. 1: Sveta plava

Plašt Device Marije je plav. Sveta plava. Nije uvek bilo tako, ali početkom trinaestog veka Crkva je naložila da na slikama, freskama, mozaicima, vitražima, ikonama i ikonostasima Bogorodičin plašt mora da se slika plavom bojom, ali ne bilo kojom već ultramarin-plavom, najređom i najskupljom bojom na srednjovekovnoj slikarskoj paleti, dobijenom od minerala, dragocenijom od zlata. Sve do uzdizanja kulta Bogorodice, tokom hiljadu i sto godina, plava boja se začudo uopšte ne pominje u crkvenoj liturgiji, kao da se namerno izbegavala. Pre trinaestog veka Bogorodičin plašt slikan je crvenom – bojom svete krvi.

Srednjovekovni bojari i bojadžije, koji su za crvenu bili opremljeni još od doba Rimskog carstva, ali ustaljen prirodan izvor plave još nisu imali, teško su zadovoljavali potražnju koja je nastala kad je ta boja povezana s Bogorodicom. Pokušali su da podmite staklare po velikim katedralama da na svojim prozorima Đavola prikazuju plavom u nadi da će tako promeniti uvreženo mišljenje vernika, ali Bogorodica i sveta plava su ipak prevladale.

Sam kult Bogorodice možda je plod napora Crkve da privuče sebi i one poslednje pagane u Evropi, poštujuoće boginja. Neki su i dalje obožavali grčku boginju Afroditu ili njen pandan u rimskoj mitologiji Veneru, ili nordijsku Freju. Drevni narodi nisu povezivali plavu boju sa svojim boginjama. Za njih plava čak i nije bila prava boja već samo nijansa noći, izvod iz crne.

U drevnom svetu plava je bila vrsta tmine.

Drugo poglavlje

ŽENE DOLAZE I ODLAZE

Pariz, jul 1890.

LISJEN LESAR JE POMAGAO U PORODIČNOJ PEKARI NA Monmartru kad je saznao za Vinsentovu smrt. Prodavačica koja je radila u radnji nedaleko od galerije Tea van Goga *Buso i Valadon* svratila je u pekaru da uzme nešto za ručak, pa spomenula tu vest nehajno kao da komentariše vreme.

– Ubio se. Nasred kukuružišta – kazala je devojkica. – O, jednu onu paštetu s jagnjetinom, molim vas.

Iznenadila se kad je videla da je Lisjen ostao bez daha i da se pridržao za tezgju.

– Izvinite, mesje Lesare – rekla je. – Nisam znala da ga poznajete.

Lisjen samo odmahnu rukom da je umiri i pribra se. Imao je dvadeset sedam godina, bio je mršav, glatko izbrijan, a pramen crne kose padao mu je preko čela i očiju tako

tamnih da se činilo kao da usisavaju svetlost iz prostorije. – Zajedno smo studirali. Bio mi je prijatelj.

Lisjen se usiljeno nasmeši devojkici, pa se okrenu sestri Režini, koja je takođe radila za tezgjom. Režina je bila šest godina starija od njega, lepa žena visokih jagodica i istih crnih očiju i kose kao i on.

– Režina, moram da odem da javim Anriju. – Već je odvezivao kecelju.

Režina klimnu glavom i brzo se okrenu na drugu stranu. – Moraš – reče. – Idi, idi! – Odmahnula mu je preko ramena, a Lisjen vide da ona skriva suze. Nije ona plakala zbog Vinsenta – jedva ga je i poznavala – već zbog smrti još jednog ludog slikara, što je bilo zaveštanje Lesarovih.

Lisjen u prolazu stisnu sestru za rame. – Bićeš dobro?

– Idi, samo idi – odvrati mu ona.

Dok je prelazio preko trga, Lisjen otrese brašno s pantalona, a na ivici Monmartra je stao i zagledao se u Pariz obasjan podnevnim suncem. Crni dim što se vio iz fabrika u Sen Deniju na istoku bacao je senke na čitave četvrti. Sena je bila srebrnastoplavo sečivo što je presecalo grad nadvoje. Nad uzvrvelim bulevarima poigravala je jara i izdizala se jetka izmaglica konjske pišačke. Nad svim tim uzdizao se Monmartr, brdo mučenika, gde su Rimljani 251. godine naše ere odsekli glavu Svetom Deniju, prvom pariskom biskupu, koji je tad izveo svoje prvo čudo tako što je podigao svoju odsečenu glavu i odneo je sve do mesta na kome je Lisjen upravo stajao. Tad je poslednji put pogledao svoj grad i pomislio: *Znate šta bi tamo baš dobro stajalo? Jedna velika skeletna kula od gvožđa. A opet, izgubio sam glavu. Uh!*

Kažu da mu se glava skotrljala sve do današnje Avenije Kliši, a Lisjen je sad počeo da se spušta niz dvesta četrdeset i dva stepenika baš do te ulice u četvrti oko Trga Pigal, gde

je bilo bezbroj kafea, burdelja, kabarea i gde su se ponekih jutara oko fontane na trgu održavale „parade modela“.

Lisjen je najpre otišao u Anrijev stan u Ulici De la Fonten broj 21, ali niko mu nije otvorao. Pomislivši da se Anri možda obeznanio posle još jedne noći pune apsinta i opijuma, Lisjen zamoli nastojnicu da mu otključa vrata, ali ovaj, slikar nije bio kod kuće.

– Malog gospodina nisam videla dva dana, mesje Lesare – reče mu nastojnica, dežmekasta žena oborenih ramena i baburastog nosa, i obraza po kojima se širila mreža ispucalih kapilara. – Taj je rešio da đavolu odgrize rep pre nego što ode s ovog sveta.

– Ako dođe, molim vas kažite mu da sam navraćao – reče Lisjen. Ponadao se da madam neće Anriju spominjati to odgrizanje repa đavolu. To bi ga inspirisalo, ali ne da slika.

Potom je skrenuo za ugao do *Mulen ruža*. Kabare danju nije bio otvoren za javnost, ali Anri je ponekad voleo da crta igračice za vreme proba. Ne i danas. Dvorana je bila mračna. Lisjen se raspitao za prijatelja u restoranu *Mrtvi pacov*,* gde su slikari povremeno ručavali, i u još nekoliko kafea na Aveniji Kliši, pa je odustao i uputio se ka burdeljima. U salonu burdelja u Ulici D’Amboaz neka devojkica u crvenom neglizheu, koja je dremala na baršunastom divanu kad je došao, reče mu: – O, da, ovde je već dva dana, možda i tri, ne znam. Je li napolju mrak? On čas hoće da se jebe, čas da te crta kako se češljaš, čas da ti kuva čaj, a sve vreme traži apsint ili konjak – devojkama treba sekretarica da pazi na njegove promene raspoloženja. Ovaj posao, mesje, ne bi trebalo da bude komplikovan. Juče kad sam se probudila, iscrtavao mi je nokte na nogama.

* *Le rat mort.* (Prim. prev.)

– Pa, on je izvanredan slikar – reče Lisjen kao da će time umiriti uzrujanu devojkicu. Pogledao joj je u noge, ali kurva je na sebi imala crne čarape. – Siguran sam da su božanstveni.

– Jesu, lepi su kao kineska kutijica, samo koristio je uljane boje. Kazao mi je da moram tri dana da držim podignute noge da se osuše. Bitanga jedna.

– A gde mogu da ga nađem? – upita Lisjen.

– Gore je, sa Mirej. Ona mu je miljenica jer je jedino ona niža od njega. Kad se popneš uz stepenice, druga ili treća soba. Nisam sigurna, oslušni kod vrata. Njih dvoje se, kad su zajedno, smeju kao majmuni. Baš neprilično.

– *Merci*, madmoazel – reče Lisjen.

Kad je stigao do trećih vrata od vrha stepenica, Lisjen, kao što mu je i rečeno, začu smeh isprekidan ritmičnim ženskim kevtanjem.

Lisjen pokuca na vrata. – Anri, ja sam, Lisjen.

Iz sobe dopre muški glas. – Odlazi! Na zelenoj vili sam!*

Potom se kroz smeh začu i ženski glas. – E nije!

– Nisam? Slagali su me! Lisjene, izgleda da sam uzjahao sasvim pogrešno biće iz mašte. Madam, kad obavim posao, očekujem novac nazad.

– Anri, imam neke vesti. – Lisjen je smatrao da se vest o smrti prijatelja ne dovikuje kroz vrata kurvinske sobe.

– Čim obavim...

– *Jesi* obavio posao – zakikota se Mirej.

– Ah, zaista jesam – reče Anri. – Samo trenutak, Lisjene.

Vrata se naglo otvoriše i Lisjen odskoči do ograde umalo se ne strmoglavivši dole u salon.

– *Bonjour!* – povika grof Anri Mari Rejmon de Tuluz-Lotrek Monfa, go-golcat.

* *La fée verte* (franc.) – nadimak apsinta, ali ovde igra reči. (Prim. prev.)

– Nosiš cvikere dok se tucaš? – upita Lisjen. I zaista, na Anrijevom nosu, koji je sezao do visine Lisjenove grudne kosti, stajali su cvikeri.

– Ja sam slikar, mesje, zar da propustim trenutak inspiracije zbog lošeg vida?

– A šešir? – Anri je na glavi imao i svoj polucilindar.

– To mi je omiljeni šešir.

– Evo, ja potvrđujem da je tako – reče Mirej, koja na sebi nije imala ništa sem čarapa. Skliznula je s kreveta, dotupkala do Anrija, istrгла mu cigaru iz usta, pa odjurila do umivaonika puhćući kao malena lokomotiva od pene. – Voli taj jebeni šešir.

– *Bonjour*, madmoazel – reče Lisjen ne zaboravljajući na manire čak i dok je virio Tuluz-Lotreku iza ramena da vidi prostitutku kako se umiva kod komode.

– Ah, divna je, zar ne? – reče Anri prateći Lisjenov pogled.

Lisjen iznenada shvati da je prešao preko praga i da sad stoji vrlo blizu svog golog prijatelja.

– Anri, daj obuci pantalone, molim te!

– Lisjene, ne viči na mene. Dolaziš ovamo u cik zore...

– Podne je.

– U cik zore i odvlačiš me od posla...

– Od mog posla – dobaci Mirej.

– Od mog istraživanja – reče Tuluz-Lotrek. – A onda...

– Vinsent van Gog je umro – reče Lisjen.

– O! – Anri spusti prst koji je podigao da naglasi svoje reči. – Pa onda bolje da obučem pantalone.

– Da – reče Lisjen. – Bolje da ih obučeš. Sačekaću te dole.

Nije to nameravao, ali kad je video izraz slikarevog lica, Lisjen shvati da je upravo uradio Anriju ono što je ona prodavačica uradila njemu: otvorio je podna vratanca sveta kroz koja je propao Vinsent van Gog.

LISJEN JE NESTRPLJIVO ČEKAO MEĐU KURVAMA. U TO DOBA dana bilo ih je svega tri u salonu (dok ih je kuća po svoj prilici uveče primala trideset), ali sve su sedele na jednom od okruglih divana, pa je Lisjen pomislio da će biti nepristojno da ne sedne kraj njih.

– *Bonjour* – nazva im dobar dan kad je seo. Devojke u crvenom negližeju koja ga je bila uputila gore nije više bilo, možda je na spratu primila mušteriju. Ove tri su mu bile nepoznate, ili se bar nadao da jesu. Dve su bile starije od njega, već malo istrošene, i obe su ofarbale kosu u neprirodnu crvenu boju, samo različite nijanse. Treća je bila mlađa, ali podebela i plava, i delovala je pomalo klovnovski sa kosom uvezanom u punđu navrh glave i velikim crvenim usnama nakarminisanim tako kao da su napućene od iznenađenja, što beše malo verovatno. Činilo se da nijednu od njih ništa više ne može iznenaditi.

– Čekam prijatelja – reče im Lisjen.

– Znam – odvrati debela plavuša. – Ti si mesje Lesar, pekar.

– *Slikar* – ispravi je Lisjen. *Majku mu.* Anri ga je doveo ovamo pre dve godine, kad je bio u agoniji zbog slomljenog srca i premda se on zbog čudesne izmaglice od konjaka, apsinta, pijuma i očaja ničeg nije sećao, očigledno je tad upoznao ovu okruglu devojkicu klovnova.

– Da, slikar – kaza plavuša. – Ali zarađuješ za život kao pekar, je li tako?

– Baš prošlog meseca prodao sam dve slike – reče Lisjen.

– A ja sam baš sinoć pušila dvojici bankara – odvrati kurva. – Pa šta sam sad onda ja, berzanski mešetar, je l'?

Jedna starija kurva munu plavušu laktom u rame, pa ozbiljno zavrte glavom.